

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Чебакова Юлія Григорівна

УДК 378:37.013.3

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО
ВИВЧЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН
У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата педагогічних наук

Вінниця – 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут», Міністерство освіти, науки, молоді та спорту України, м. Харків.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України **Романовський Олександр Георгійович**, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», проректор з науково-педагогічної роботи, завідувач кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор **Пехота Олена Миколаївна**, Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського, директор інституту педагогічної освіти, завідувач кафедри педагогіки середньої та вищої освіти;

кандидат педагогічних наук, доцент **Вознюк Оксана Миколаївна**, Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, доцент кафедри гуманітарної та соціальної підготовки Львівської філії.

Захист відбудеться «17» травня 2011 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, 2-й корпус, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32.

Автореферат розісланий « 15 » квітня 2011 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

А.М.Коломієць

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Розв'язання важливих завдань сучасного етапу соціально-економічного розвитку України, потребує якісного вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх інженерів. Матеріальне виробництво, безумовно, є визначальним у розвитку будь-якої країни, що не може не позначитись на підготовці інженерних кадрів, на зміні акцентів у процесі цієї підготовки: подальшій фундаменталізації, зростанні ролі психолого-педагогічної підготовки та підсиленні гуманітарної складової, адже сучасний інженер без психолого-педагогічної та гуманітарної підготовки є неконкурентоспроможним на ринку праці. Ця проблема набуває особливого значення в зв'язку з істотним ускладненням технологій сучасного виробництва, швидким старінням науково-технічних знань і лавиноподібним розвитком інформаційних технологій і техніки. Саме тому в процесі професійної підготовки сучасних інженерів необхідно передбачати їхню належну психолого-педагогічну готовність до роботи в умовах жорсткої конкуренції на ринку праці.

Особливої актуальності ця проблема набула у зв'язку з підписанням Україною Болонської декларації, що вимагає узгодження змісту вищої технічної освіти з європейською.

Вирішення проблеми психолого-педагогічної підготовки майбутніх інженерів не може бути орієнтованим лише на відповідність змісту їхньої професійної діяльності. Якісною підготовка майбутніх інженерів буде лише тоді, коли вона поєднуватиме в собі особистісні й суспільні інтереси особистості людини. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває розвиток внутрішніх, особистісних резервів професійної підготовки студентів технічних вищих навчальних закладів. Таким внутрішнім джерелом активності особистості в процесі набуття знань, умінь і навичок з психолого-педагогічних дисциплін є мотивація, ставлення до навчання.

Предметом дослідження науковців є проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців у вищій школі (С.Гончаренко, Р.Гуревич, І.Зязюн, М.Кадемія, А.Коломієць, Н.Миропольська, Н.Мойсеюк, Н.Ничкало, В.Петрук, О.Романовський, М.Сметанський, О.Сухомлинська, Г.Тарасенко, Л.Товажнянський, В.Шахов, О.Шестоपालюк та ін.).

Проблему закономірностей формування мотиваційної сфери особистості досліджували Л.Божович, В.Вілюнас, Г.Костюк, О.Леонт'єв, А.Маркова, М.Матюхіна, С.Рубінштейн та ін.; методи і прийоми формування мотивів у суб'єктів навчальної діяльності різних вікових груп - С.Григорян, Л.Єфімова, В.Кругликов, Т.Левченко, В.Леонт'єв, В.Мільман, Л.Непомняща, Г. Щукіна та ін.; оптимальні умови формування пізнавальних мотивів на різних етапах навчання - М.Алексєєва, І.Бех, П. Гончарук, В.Ільїн, Н.Морозова, О.Скрипченко, Л.Славіна, Г.Щукіна та ін.). Значна увага приділялася вивченню проблеми регуляції мотиваційної сфери особистості,

виходячи з розуміння системної природи мотиву в роботах М.Алексєєвої, Л.Анциферової, О.Асмолова, О.Брушлинського, Л.Бурлачука та інших.

Професійну мотивацію особистості дослідники розглядають в різноманітних аспектах: дослідження проблем мотивації діяльності (В.Асєєв) та синтетичне вивчення мотивів із врахуванням особливостей професійної діяльності (В.Ковальов), вивчення мотивів особистості, які впливають на поведінку та професійну діяльність (В.Вілюнас), дослідження мотиваційної готовності суб'єкта до діяльності (Г.Грибенюк, Л.Карамушка) та вивчення професійної мотивації у її зв'язку зі спрямованістю як властивістю особистості (Є.Клімов, В.Ковальов, С.Максименко, В.Матусевич, В.Осовський та ін.).

Проблеми мотивації навчання та діяльності досліджували як психологи (Л.Божович, В.Вілюнас, О.Леонтєв, С.Рубінштейн, А.Маслоу та ін.), так і педагоги (Ю.Кулюткін, А.Маркова, Н.Морозова, В.Семиченко, Г.Сухобська, Г.Щукіна та ін.). Професійну мотивацію в рамках професійної спрямованості розглядали Н.Єлаєв, Л.Желєзняк, Г.Луков, С.Максименко, К.Платонов, М.Титма, Б.Федоришин, В.Шадриков та ін.

Над теорією мотивації серед сучасних вітчизняних психологів працюють такі дослідники, як С.Занюк, В.Галузяк, Є.Ільїн, Л.Кален, С.Москвичов, С.Походенко, М.Томчук, О.Шестопалова, Л.Шумакова та ін. За останні роки різні підходи до розв'язання проблеми формування мотивації навчальної діяльності були запропоновані в дисертаційних дослідженнях Н.Арістової, В.Бабенко, О.Барної, Р.Борківської, Н.Бондаренко, Н.Бушуєвої, О.Гринчинин, О.Гузенко, С.Забредовського, І.Зайцевої, В.Закалюжного, В.Клачка, І.Красноголової, Л.Міхеєвої, О.Музики, О.Полєвікової, А.Полякова, В.Тимошенко, О.Яцишина та ін.

Проблемами фахової підготовки майбутніх інженерів займалися Н.Борейко, Я.Булахова, С.Дичковський, С.Ісаєнко, О.Коломієць, Г.Костишина, М.Лазарєв, О.Лапузіна, В.Олексенко, В.Петрук, Н.Підбуцька, О.Попова, М.Прадівлянний, С.Резнік, П.Терзі, М.Фоміна, Л.Щербатюк, О.Щербина та ін.

Представлені дослідження є основою для вивчення проблеми навчальної мотивації, проте серед наукових джерел немає праць, присвячених формуванню мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів технічних вищих навчальних закладів. Особливої актуальності набувають питання обґрунтування сутності даного поняття, критеріїв та рівнів його сформованості, педагогічних умов та методики формування мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін у майбутніх інженерів.

Таким чином, актуальність і доцільність дослідження зумовлені важливістю та необхідністю формування мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін у підготовці інженерних кадрів. Це пов'язано з такими особливостями сучасного виробництва, як:

- значний людський чинник у системі будь-якого виробництва;
- залежність результатів діяльності усіх від розуміння завдання кожного окремого працівника;

- узгодженість у роботі всього колективу;
- створення психологічного комфорту в колективі;
- педагогічна компетентність керівника в зв'язку з переоснащенням виробництва та переходом до випуску нової продукції тощо.

Враховуючи соціальну значущість якісної професійної підготовки майбутніх інженерів для соціально-економічного розвитку України, актуальність означеної проблеми, її недостатню теоретичну розробленість та об'єктивну потребу в психолого-педагогічній освіті інженерних кадрів, темою дисертаційного дослідження було обрано: **“Педагогічні умови формування мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів вищих технічних навчальних закладів”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження входить до складу держбюджетних науково-дослідних робіт Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (НТУ „ХПІ”) М8701 «Розробка та впровадження методології підготовки кадрового забезпечення управління соціальними системами» (РК №0101U002316) і М8702 «Розробка методології формування національної гуманітарно-технічної еліти», госпдоговірних науково-дослідних робіт «Розробка концепції оцінки ефективності діяльності підрозділів виконкому Харківської міської ради» за договором №58–1, «Управлінське і кадрове забезпечення реалізації стратегії соціально-економічного розвитку підприємства» за договором 87106/296 із ЗАТ «Завод «Южкабель».

Тема дисертації затверджена Вченою радою Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (протокол № 3 від 19 листопада 2004 р.) й узгоджена у Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 6 від 17 липня 2008 р.).

Мета дослідження - виокремити, обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови формування мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів вищих технічних навчальних закладів.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що успішне формування мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів вищих технічних навчальних закладів можливе за таких педагогічних умов:

– реалізація особистісно орієнтованих технологій інноваційного навчання майбутніх інженерів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін на основі педагогічної співпраці студента з викладачем та модульного навчання;

- забезпечення професійної спрямованості навчання психолого-педагогічних дисциплін;

- використання в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін інтерактивних методів навчання.

Відповідно до проблеми, мети і гіпотези дослідження визначено такі завдання дослідження:

1. Проаналізувати стан дослідження проблеми в педагогічній теорії та практичній діяльності у технічних вищих навчальних закладах.

2. Визначити критерії та рівні мотивації студентів вищих технічних навчальних закладів щодо вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу.

3. Теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови формування мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів вищих технічних навчальних закладів.

4. Розробити методiku формування мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів вищих технічних навчальних закладів. Укласти методичні рекомендації для викладачів технічних ВНЗ щодо формування в студентів мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

Об'єкт дослідження: психолого-педагогічна підготовка майбутніх інженерів у технічних вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження: педагогічні умови формування мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін в умовах технічного університету.

Методологічну основу дослідження становлять: загальнотеоретичні та методологічні положення наукового пізнання, концептуальні основи філософії освіти, принципи і зміст інженерної освіти, положення про взаємозв'язок і взаємозумовленість ефективності функціонування виробничих систем і професійної підготовки фахівців, загальні дидактичні принципи, психологія особистості і психологія діяльності, особистісно й діяльнісно орієнтований підхід до організації освітнього процесу, системний підхід до розгляду педагогічних об'єктів.

Теоретичну основу дослідження становлять наукові положення та висновки щодо: філософії освіти (В.Андрущенко, Б.Гершунський, І.Зязюн, В.Кремень, В.Кудін, О.Сухомлинська та ін.); теоретичних основ педагогіки вищої школи й організації навчально-виховного процесу (А.Алексюк, Ю.Бабанський, В.Безпалько, С.Гончаренко, Р.Гуревич, А.Коломієць, О.Кондратюк, В.Лозова, Н.Мойсеюк, Н.Ничкало, І.Підласий, І.Прокопенко, М.Сметанський, Г.Тарасенко, Г.Троцько, В.Шахов, О.Шестоपालюк та ін.); гуманізації і гуманітаризації інженерної освіти (М.Згуровський, О.Пономарьов, О.Романовський, Л.Товажнянський та ін.); теорії змісту й педагогічні технології підготовки фахівця (П.Воловик, І.Зимняя, О.Падалка, О.Пехота, С.Сисоєва та ін.); професійної діяльності інженера та його підготовки (С.Артюх, О.Коваленко, М.Лазарєв, В.Ледньов та ін.). Процес наукового пошуку базувався на положеннях Національної доктрини розвитку освіти України в XXI сторіччі, Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI сторіччя»), Законів України «Про освіту» і «Про вищу освіту».

Для досягнення поставленої мети, розв'язання визначених завдань і перевірки сформульованої гіпотези використано комплекс взаємопов'язаних теоретичних і емпіричних **методів наукового дослідження:**

◆ теоретичні: праксиметричні (аналіз наукової літератури й документів, вивчення й узагальнення практичного досвіду), системно-структурні (класифікація, систематизація, моделювання), порівняльний аналіз і синтез, які були застосовані для здійснення теоретичного аналізу стану проблеми дослідження, визначення педагогічних умов формування мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів технічних ВНЗ;

◆ емпіричні: педагогічне спостереження для аналізу стану проблеми в практичній діяльності технічних ВНЗ; анкетування, інтерв'ювання, тестування, експертних оцінок для з'ясування вихідного рівня мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів технічних ВНЗ; формувальний експеримент з метою перевірки ефективності визначених педагогічних умов;

◆ статистичні: методи математичної обробки й кількісного аналізу для оцінювання ефективності впровадження педагогічних умов формування мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів вищих технічних навчальних закладів та встановлення достовірності зроблених висновків.

Організація дослідження. Дослідницька робота здійснювалася в три взаємопов'язані етапи впродовж 2004 – 2010 рр.

На першому етапі (2004 – 2006 рр.) вивчався стан дослідження даної проблеми в теоретичному аспекті та в діяльності технічних ВНЗ; проведено аналіз наукової літератури з філософії освіти, професійної та психолого-педагогічної підготовки інженерів і мотивації навчання. Було висунуто ідею, гіпотезу дослідження, сформульовано його об'єкт, предмет та завдання, визначено програму дослідницької роботи, визначено критерії та рівні мотивації, проведено констатувальний експеримент.

На другому етапі (2006 – 2008 рр.) було визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови та розроблено методику формування мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів вищих технічних навчальних закладів; проведено формувальний експеримент, систематизовано й проаналізовано дані експерименту.

На третьому етапі (2008 – 2010 рр.) підведено підсумки формувального експерименту, сформульовано загальні висновки, розроблено методичні рекомендації для викладачів щодо формування мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів технічних ВНЗ; визначено перспективи подальших досліджень, оформлено кандидатську дисертацію.

Експериментальна база дослідження. Дослідницько-експериментальна робота здійснювалася на базі НТУ «ХПІ» (охоплено 166 студентів і 22 викладачі кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами і кафедр вказаних факультетів); Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка (м. Харків, 44 студентів і 11 викладачів); Харківського національного автомобільно-дорожнього університету (29 студенти і 15 викладачів); Одеського національного політехнічного університету (м. Одеса,

62 студента і 14 викладачів). Усього в експерименті на різних його етапах взяли участь 465 студентів та 62 викладачів.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягають у тому, що:

- *вперше* розроблено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін (реалізація особистісно орієнтованих технологій інноваційного навчання майбутніх інженерів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін на основі педагогічної співпраці студента з викладачем та модульного навчання; забезпечення професійної спрямованості навчання психолого-педагогічних дисциплін; використання в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін інтерактивних методів навчання);
- *уточнено* теоретичний зміст поняття «мотивація вивчення психолого-педагогічних дисциплін», критерії мотивації студентів до вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу (наявність домінуючих мотивів; ступінь усвідомленості мотивів: готовність до реалізації мотивів); удосконалено зміст дисциплін психолого-педагогічного циклу на прикладі «Основ педагогіки та психології» і «Управління розвитком соціально-економічних систем» для психолого-педагогічної підготовки майбутніх інженерів з урахуванням їхньої фахової специфіки;
- *подальшого розвитку* набули методики діагностики мотивації; теоретичні положення щодо формування мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів технічних ВНЗ; організаційні форми і методи психолого-педагогічної підготовки студентів у технічному університеті.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці й апробації авторської методики формування в студентів технічних вищих навчальних закладів мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін; укладанні та впровадженні методичних рекомендацій, які можуть бути використані з метою підвищення ефективності формування мотивації студентів до вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу.

Матеріали дослідження можуть бути використані в навчально-виховному процесі психолого-педагогічної підготовки майбутніх інженерів у технічних ВНЗ закладах з метою стимулювання пізнавальної активності студентів.

Впровадження результатів дослідження. Результати дослідно-експериментальної роботи впроваджувались в Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» (акт № 66-08-324/133 від 24 квітня 2009 р.), Харківському національному технічному університеті сільського господарства імені Петра Василенка (акт № 01-705 від 25 листопада 2009 р.), Одеському національному політехнічному університеті (акт від 12 грудня 2009 р.), Чорноморському державному університеті імені Петра Могили (акт № 3-22/М від 21 квітня 2009 р.).

Апробація результатів дослідження здійснювалася на міжнародних та *Всеукраїнських* конференціях: «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я» (Харків, 2006); «Навчання іноземних студентів в іншомовному середовищі: лінгво-методичний, психологічний та інформативний аспекти» (Харків, 2007); «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я» (Харків, 2008); «Філософія освіти та формування національної гуманітарно-технічної еліти» (Алушта, 2008); «Стратегія якості у промисловості і освіті» (Варна, 2009); «Вища школа: удосконалення якості підготовки фахівців» (Черкаси, 2009); «Переяславська рада, її історичне значення і перспективи розвитку східнослов'янської цивілізації» (Харків, 2009); «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я» (Харків, 2009); «Розвиток творчої особистості студента як суб'єкта професійної само актуалізації: проблеми, пошук, тенденції» (Донецьк, 2009); «Актуальні проблеми гуманітарної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах України у світлі реалізації принципів і завдань Болонського процесу» (Харків, 2010).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено в 25 опублікованих працях, у тому числі: 11 статей у провідних наукових фахових виданнях із переліку, затвердженому ВАК України, 3 – статті у журналах і збірниках наукових робіт; 10 статей – у збірниках матеріалів конференцій, 1 методичні рекомендації.

Структура дисертації. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, що містить 254 найменувань, 8 додатків на 25 сторінках. Робота містить 9 таблиць на 8 сторінках, 8 рисунків на 7 сторінках. Загальний обсяг дисертації 230 сторінок, основна її частина займає 176 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження; розкрито мету, гіпотезу та завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію та впровадження результатів дисертаційного дослідження.

У першому розділі – **«Теоретичні основи дослідження проблеми формування мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів вищих технічних навчальних закладів»** здійснено теоретичний аналіз дефінітивної бази дослідження, з'ясовано місце і значення психолого-педагогічних дисциплін в процесі професійної підготовки студентів технічних ВНЗ; обґрунтовано критерії та рівні мотивації студентів технічних ВНЗ до вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

Незважаючи на підвищений інтерес й актуальність проблем розвитку вищої технічної школи, питанням мотиваційного забезпечення навчального процесу в технічних університетах і досі приділяється недостатня увага, хоча

від успішного вирішення цієї проблеми, зокрема, стосовно дисциплін психолого-педагогічного циклу багато в чому залежить якість професійної підготовки студента в цілому, адаптація майбутніх інженерів до умов виробництва та їхнє подальше професійне зростання. Ці дисципліни є ще більш актуальними для студентів – майбутніх інженерів у зв'язку із тим, що в освітньо-професійних програмах (ОПП) підготовки фахівців у розділі щодо освітньо-кваліфікаційних вимог до випускників з вищою технічною освітою виокремлені основні управлінські (зокрема психологічні та педагогічні) функції, які є невід'ємною складовою їхньої професійної діяльності.

У дослідженні доведено, що чим вищий рівень мотивації, чим більше чинників (мотивів) спонукають студента до навчальної діяльності, тим більше зусиль він готовий витратити задля одержання кінцевого результату навчання – оволодіння професією. Навчальна діяльність є полімотивованою, тобто спонукається не одним, а декількома мотивами, що утворюють певну ієрархічну структуру і взаємодіють між собою.

Аналіз і узагальнення представлених у психологічній і педагогічній літературі підходів до розуміння понять «мотивація», «навчальна мотивація» дає підстави уточнити поняття *«мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін» як ієрархічно організованої системи мотивів, що спонукають студентів технічних вищих навчальних закладів оволодівати знаннями з психолого-педагогічних дисциплін, свідомо ставитися до вивчення цих предметів, проявляти пізнавальну активність.*

На підставі аналізу літератури з проблеми дослідження критеріями мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін студентами вищих технічних навчальних закладів визначено:

- наявність домінуючих мотивів, що включає співвідношення різних типів мотивів (зовнішніх і внутрішніх);
- ступінь усвідомленості мотивів, що включає ступінь розуміння та осмислення студентами власних спонукань;
- готовність до реалізації мотивів під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін, що включає самостійність, старанність, наполегливість студентів тощо.

На основі комплексного врахування показників визначено й схарактеризовано три рівні мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін студентів технічних ВНЗ (високий, середній і низький).

Низький рівень мотивації студентів технічних вищих навчальних закладів до вивчення психолого-педагогічних дисциплін характеризується слабким вираженням внутрішніх та зовнішніх мотивів (інтерес до нових знань, мотив самовдосконалення, професійний мотив, досягнення, успіху, самоутвердження тощо), майже цілковитою відсутністю пізнавального інтересу до психолого-педагогічних дисциплін. За такого рівня мотивації студенти не демонструють розуміння, осмисленості власних спонукань. Вони, як правило, не здатні пояснити причини, що спонукають їх до тих чи інших дій. Студенти, віднесені до цього рівня, - безініціативні, неемоційні. В процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін не виявляють ні старанності, ні

наполегливості, ні самостійності, тобто, вони не готові до реалізації власних мотивів під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

Середній рівень розвитку мотивації студентів технічних вищих навчальних закладів до вивчення психолого-педагогічних дисциплін характеризується наявністю або переважно зовнішніх, або внутрішніх мотивів. Перевага зовнішніх мотивів (професійного, досягнення, успіху, обов'язку, комунікативного тощо) призводить до того, що в студента при значному інтересі до професійних дисциплін, відсутній інтерес до інших дисциплін. Перевага внутрішніх мотивів (пізнавального, самовдосконалення) призводить до того, що студент має бажання вчитися, проте, через низький рівень зовнішньої мотивації у нього стримується професійне становлення. Студенти цього рівня розуміють та осмислюють власні спонукання; як правило, вони здатні пояснити причини, які спонукають їх до дій. Їм притаманний достатній рівень ініціативності, емоційності, старанності; вони фрагментарно демонструють наполегливість та самостійність стосовно вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

Високий рівень мотивації студентів вищих технічних навчальних закладів до вивчення психолого-педагогічних дисциплін характеризується наявністю одночасно і зовнішніх мотивів, і внутрішніх. Тобто, наявність у студентів інтересу до нових знань у галузі психології та педагогіки, пізнавального мотиву, мотиву самовдосконалення доповнюється наявністю мотивів професійного, досягнення, успіху, обов'язку, самоутвердження, комунікативного, прагматичного. Студенти характеризуються високим ступенем усвідомленості мотивів, завжди здатні конструктивно пояснити причини, які спонукають їх до дій. Емоційність та ініціативність стосовно оволодіння психолого-педагогічними дисциплінами в них носить яскраво виражений характер. Майбутні інженери постійно демонструють старанність, наполегливість, самостійність у вивченні психолого-педагогічних дисциплін.

У другому розділі – **«Педагогічний супровід формування мотивації студентів технічних ВНЗ до вивчення психолого-педагогічних дисциплін»** здійснено характеристику сформованості мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін майбутніх інженерів; обґрунтовано педагогічні умови та представлено модель формування мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів технічних вищих навчальних закладів.

Аналіз результатів констатувального етапу дослідження засвідчив, що рівень мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін майбутніх інженерів не відповідає сучасним вимогам, а тому потребує певних змін в організації навчально-виховного процесу підготовки майбутніх фахівців. За результатами початкової діагностики 46,4 % студентів (ЕГ) мають низький рівень мотивації, 47,6 % - середній і 6 % - високий. Загалом можна зробити висновок, що традиційна організація навчання у вищих технічних навчальних закладах не забезпечує належного рівня мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

Узагальнення результатів аналізу психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми та сучасної практики професійної підготовки майбутніх інженерів дає підстави визначити комплекс педагогічних умов формування мотивації студентів технічних вищих навчальних закладів щодо вивчення психолого-педагогічних дисциплін: реалізація особистісно орієнтованих технологій інноваційного навчання майбутніх інженерів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін на основі педагогічної співпраці студента з викладачем та модульного навчання; забезпечення професійної спрямованості навчання психолого-педагогічних дисциплін; використання в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін інтерактивних методів навчання.

Визначені педагогічні умови було покладено в основу експериментальної моделі формування мотивації студентів вищих технічних навчальних закладів до вивчення психолого-педагогічних дисциплін (рис.1), яка реалізується у два етапи: спонукально-цільовий та діяльнісно-рефлексивний.

У третьому розділі – **«Експериментальна перевірка педагогічних умов формування мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін студентів технічних вищих навчальних закладів»** експериментально перевірено методика формування навчальної мотивації в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін; проаналізовано та узагальнено результати дослідно-експериментальної роботи.

У процесі перевірки виокремлених педагогічних умов (у процесі викладання курсів «Основи педагогіки та психології» та «Управління розвитком соціально-економічних систем») було реалізовано розроблену автором методика, спрямовану на розвиток мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів технічних ВНЗ.

Методика формування мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів технічних вищих навчальних закладів складається з двох етапів: спонукально-цільового та діяльнісно-рефлексивного.

У процесі експериментально-дослідної роботи важливе значення відводилось розвитку внутрішніх та зовнішніх мотивів навчання. Таку підготовку було спрямовано на формування в студентів технічних вищих навчальних закладів пізнавального мотиву, інтересу до нових знань, мотиву самовдосконалення, професійного мотиву, мотиву обов'язку, досягнення, успіху, самоутвердження, комунікативного та прагматичного мотивів. Також важливим було підвищення ступеня усвідомленості мотивів студентами та готовності до реалізації мотивів під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

Найбільш ефективно це здійснювалось у процесі використання таких методів, як: лекції проблемного характеру; розв'язання проблемних ситуацій; «брейн-ринг»; методи активного навчання: аналіз конкретних ситуацій, сюжетно-рольові та ділові ігри, дискусії; інтерактивні методи: «мозковий штурм», «мікрофон»; метод «проектів»; спільне розв'язання творчих завдань тощо.

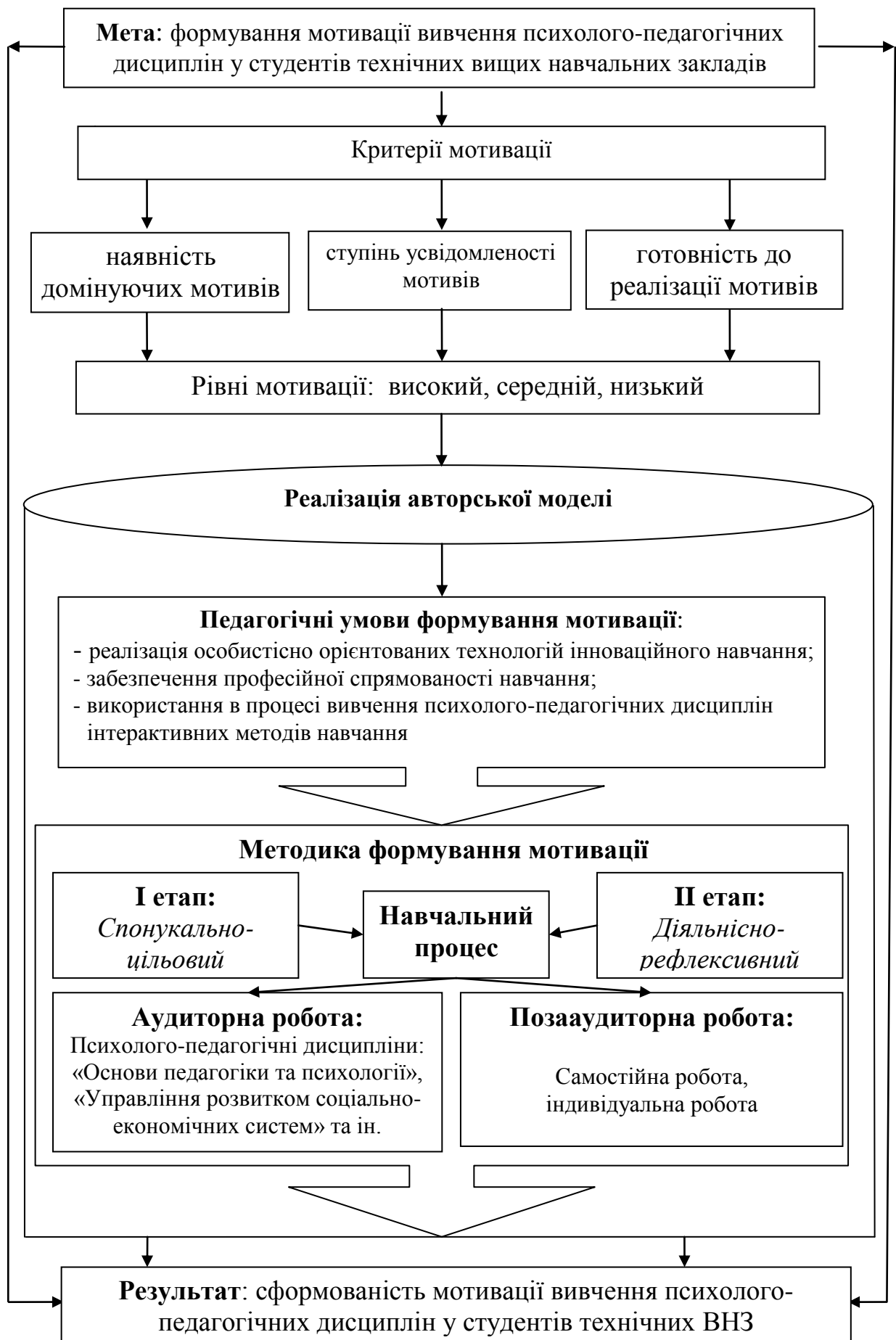

Рис. 1. Модель формування мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів технічних вищих навчальних закладів.

Аналіз проведеної експериментальної роботи підтвердив те, що виокремлення відповідних педагогічних умов та розробка поетапної методики формування мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів технічних вищих навчальних закладів є педагогічно обґрунтованими і позитивно впливають на підвищення рівня досліджуваної якості в студентів.

У процесі експерименту виявлена позитивна динаміка мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін студентів експериментальної групи, що доводить ефективність запропонованих методів.

Узагальнення результатів прикінцевої діагностики мотивації студентів технічних вищих навчальних закладів до вивчення психолого-педагогічних дисциплін представлено в таблиці 1.

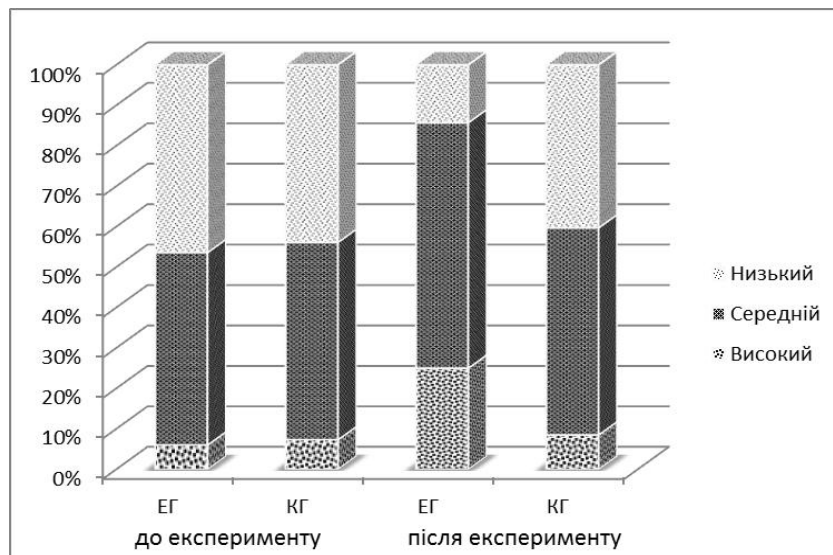
Таблиця 1

Динаміка рівнів мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін

	До експерименту						Після експерименту						
	Вис.		Сер.		Низ.		Вис.		Сер.		Низ.		
	<i>n</i> =	%	<i>n</i> =	%	<i>n</i> =	%	<i>n</i> =	%	<i>n</i> =	%	<i>n</i> =	%	<i>n</i> =
ЕГ	84	6	5	47,6	40	46,4	39	25	21	60,7	51	14,3	12
КГ	82	7,3	6	49,8	40	43,9	36	8,5	7	51,2	42	40,3	33

Як видно з таблиці 2, порівняння експериментальних даних (до та після проведення експерименту) за сумою усіх критеріїв засвідчило наступне: якщо до експерименту між контрольною (КГ) та експериментальною (ЕГ) групами суттєвої різниці не спостерігалось, то після проведення експерименту наявні значні зміни в рівнях мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін студентів ЕГ порівняно з КГ. Так, якщо до експерименту в ЕГ було 6 % студентів з високим рівнем мотивації, то після експерименту їх стало 25 %. З середнім рівнем було 47,6 % студентів, а стало – 60,7 %. З низьким рівнем мотивації було в ЕГ 46,4 %, а після експерименту їх кількість зменшилась до 14,3 %, що свідчить про ефективність застосованих методів.

Динаміка рівнів сформованості мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів технічних ВНЗ за середньостатистичними даними до та після експерименту в експериментальній та контрольній групах показано у відсотках в діаграмі. Загалом, результати формуального експерименту свідчать, що розроблена методика сприяє структурній перебудові всіх критеріїв мотивації майбутніх інженерів, а це знаходить комплексний вияв у загальній позитивній динаміці рівнів їхньої мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін (див. рис. 2).

Рис. 2. Динаміка рівнів мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін за трьома критеріями

Достовірність висновків із експериментальних даних підтверджена за допомогою t-критерію Стьюдента. Після його обчислення з вірогідністю помилки не більше 5 % можна стверджувати, що в результаті застосування експериментальної методики формування мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін зміни, які відбулись у студентів експериментальної групи, є статистично значущими.

Узагальнення результатів теоретичного пошуку й експериментальної роботи підтверджують висунуту гіпотезу і дозволяють зробити такі **ВИСНОВКИ:**

1. Аналіз психологічної, педагогічної, науково-методичної літератури засвідчив посилення вимог до професійної підготовки студентів вищих технічних навчальних закладів. Необхідність подолання кризи в суспільстві висунула принципово нові завдання перед вищою школою, і, зокрема, перед навчальними закладами системи інженерної освіти. Ці завдання полягають у необхідності модернізації національної системи вищої технічної освіти та її переорієнтації на принципово новий рівень підготовки високопрофесійного кадрового потенціалу, спроможного працювати в умовах, характерних для нашого часу. В свою чергу, вирішення цих завдань зумовлює необхідність кардинального перегляду цілей і основоположних принципів навчання і виховання студента, формування його особистості. Йдеться фактично про раціональний вибір змісту і визначення характеру професійної освіти, її найдоцільніших форм, методів і технологій, про забезпечення раціонального співвідношення між фундаментальною та спеціальною підготовкою, про засоби ефективного формування світоглядних позицій майбутнього фахівця, його життєвих цілей та ідеалів, морально-етичних принципів і переконань. І саме вирішенню цих завдань сприяє, на наш погляд, вивчення у технічних ВНЗ психолого-педагогічних дисциплін.

2. Дослідженням доведено, що ці дисципліни стають ще більш актуальними для студентів – майбутніх інженерів у зв'язку із тим, що в

освітньо-професійних програмах (ОПП) підготовки фахівців у розділі щодо освітньо-кваліфікаційних вимог до випускників з вищою технічною освітою виокремлені основні управлінські (зокрема психологічні та педагогічні) функції, які є невід'ємною частиною їхньої професійної діяльності. У дослідженні доведено, що навчальна діяльність є полімотивованою, тобто спонукається не одним, а декількома мотивами, які утворюють певну ієрархічну структуру і взаємодіють між собою.

3. Урахування результатів аналізу різних підходів до розуміння сутності мотивації та структурування її змісту, а також особливостей професійного становлення студентів технічних вищих навчальних закладів дає підстави трактувати поняття «мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін» як ієрархічно організованої системи мотивів, що спонукають студентів вищих технічних навчальних закладів оволодівати знаннями з психолого-педагогічних дисциплін, свідомо ставитися до вивчення цих предметів, проявляти пізнавальну активність. Критеріями мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін студентами технічних ВНЗ визначено: наявність домінуючих мотивів, що включає співвідношення різних типів мотивів (зовнішніх і внутрішніх); ступінь усвідомленості мотивів, що включає ступінь розуміння та осмислення студентами власних спонукань; готовність до реалізації мотивів під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін, що включає самостійність, старанність, наполегливість студентів тощо.

Діагностика мотивації до експерименту виявила переважання середнього (48 %) та низького рівнів (46 % студентів) досліджуваної якості в учасників експерименту.

4. Дослідженням доведено, що ефективність формування мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів вищих технічних навчальних закладів забезпечується створенням таких педагогічних умов: реалізація особистісно орієнтованих технологій інноваційного навчання майбутніх інженерів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін на основі педагогічної співпраці студента з викладачем та модульного навчання; забезпечення професійної спрямованості навчання психолого-педагогічних дисциплін; використання в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін інтерактивних методів навчання.

5. На підставі узагальнення теоретичних положень, аналізу результатів констатувального експерименту та обґрунтованих педагогічних умов була розроблена й апробована методика формування мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів технічних вищих навчальних закладів, яка реалізована в навчальному процесі під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін («Основи педагогіки та психології», «Управління розвитком соціально-економічних систем» та ін.), а також у процесі позааудиторної роботи. Методика реалізована за двома послідовними етапами: спонукально-цільовим та діяльнісно-рефлексивним, кожний з яких супроводжувався доцільною реалізацією означених педагогічних умов. Унаслідок експерименту встановлено, що впровадження методики

формування мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів технічних вищих навчальних закладів сприяло підвищенню рівня мотивації студентів експериментальної групи. В експериментальній групі на відміну від контрольної, суттєво зменшилась (з 46,4 % до 14,3 %) кількість студентів з низьким рівнем мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін; натомість збільшилась - з середнім (з 47,6 % до 60,7 %) і високим рівнем творчих здібностей (з 6 % до 25 %), що свідчить про ефективність розробленої методики.

Укладені методичні рекомендації щодо формування мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів вищих технічних навчальних закладів акцентують увагу на конкретних формах, методах і прийомах реалізації педагогічних умов відповідно до розробленої автором методики формування мотивації.

Результати проведеної роботи дають підстави вважати, що мету та завдання дослідження зреалізовано, закладене в основу гіпотези припущення підтверджено.

Проведене дослідження, звісно, не претендує на висвітлення всіх аспектів проблеми формування мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів технічних ВНЗ. Подальшого дослідження потребують, на наш погляд, такі аспекти даної проблеми: формування мотивації у студентів вищих технічних навчальних закладів щодо вивчення інших фундаментальних дисциплін; використання інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні мотивації вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів технічних ВНЗ; розвиток мотивації майбутніх інженерів на основі інших теоретико-методологічних підходів.

Основний зміст дисертації відображено у таких публікаціях :

Методичні рекомендації:

1. **Чебакова Ю.Г.** Особливості формування мотивації навчання психолого-педагогічних дисциплін студентів технічних університетів / Ю.Г.Чебакова // Харків: НТУ«ХП», 2010. – С. 62.

Статті у наукових фахових виданнях:

1. **Чебакова Ю.Г.** Стратегічні завдання удосконалення вищої освіти України в контексті Болонського процесу / Ю.Г.Чебакова // Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. наук. пр. – Харків, Українська інженерно-педагогічна академія (УПА), 2007. – Вип. 18-19. – С. 133-137.

2. **Чебакова Ю.Г.** Психолого-педагогічна підготовка як складова професійної освіти майбутніх інженерів / Ю.Г.Чебакова // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки – Запоріжжя: ЗОІППОГУ «ЗІДМУ», 2008.— Вип. 52. – С. 318-325.

3. **Чебакова Ю.Г.** Роль і значення психолого-педагогічних дисциплін у системі професійної підготовки студентів технічних університетів / Ю.Г.Чебакова // Сучасні інформаційні технології та інноваційні

методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. праць. Випуск 20. — Київ-Вінниця : ТОВ фірма „Планер”, 2008. — С. 462-470.

4. **Чебакова Ю.Г.** Проблеми та шляхи забезпечення навчального процесу в інженерному ВНЗ / Ю.Г.Чебакова // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки : зб. наук. праць. — Черкаси, 2009. — Вип. 148. — С. 122-127.

5. **Чебакова Ю.Г.** Педагогічні умови формування мотивації навчання психолого-педагогічних дисциплін студентами технічними університетів / Ю.Г.Чебакова // Педагогіка, психологія і соціологія: зб. наук. пр. — Донецьк: ДВНЗ «ДонНТУ», 2009. — вип. 3 (145).236-239.

6. **Чебакова Ю.Г.** Психолого-педагогічна підготовка як важливий компонент професійної освіти студентів технічних вищих навчальних закладів / Ю.Г.Чебакова // Теорія і практика управління соціальними системами. — Харків : НТУ«ХП», 2009. — №2. — С. 62-66.

7. **Чебакова Ю.Г.** Ефективність психолого-педагогічної підготовки студентів технічних ВНЗ / Ю.Г.Чебакова // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського: зб. наук. праць. — Одеса, 2009. — Вип. 4-5. — С. 124-132.

8. **Чебакова Ю.Г.** Професійна мотивація як рушійна сила пізнавальної активності у процесі при підготовці сучасного інженера / Ю.Г.Чебакова // Науковий вісник: зб. наук. пр. — Одеса: Південноукраїнського державного педагогічного Університету ім. К.Д.Ушинського. — 2009, Спеціальний випуск «Сучасні технології в навчанні і вихованні у вищій школі», Частина 2 — С. 134-141.

9. **Чебакова Ю.Г.** Дисперсійний аналіз у визначенні ефективності психолого-педагогічної підготовки / Ю.Г.Чебакова // Вісник Дніпропетровського університету. — № 9/1. — Т. 17. — Дніпропетровськ: Видавництво ДНУ, 2009. — Серія «Педагогіка і психологія»: (науковий журнал). — Вип. 15. — С. 123-130.

10. Романовський О.Г. Особливості впровадження основних положень Болонської декларації у навчально-виховний процес ВНЗ України / О.Г. Романовський, **Ю.Г.Чебакова** // Педагогіка і психологія професійної освіти : зб. наук. праць. — Львів, 2009. — № 1. — С. 28-36.

11. **Чебакова Ю.Г.** Педагогічні умови формування мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів вищих технічних навчальних закладів / Ю.Г.Чебакова // Теорія і практика управління соціальними системами — Харків: НТУ “ХП”, 2009. — №4. — С. 53-60.

Статті в інших наукових виданнях:

12. **Чебакова Ю.Г.** Використання активних форм і методів навчання у вищому навчальному закладі / Ю.Г.Чебакова // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: зб. наук. пр. — Харків: НТУ “ХП”, 2006.— Вип. 11 (15) — С. 190-196.

13. **Чебакова Ю.Г.** Викладач вищого технічного навчального закладу освіти – ефективний менеджер освітнього процесу / Ю.Г.Чебакова // Психолого-педагогические и лингвометодические аспекты обучения в ВУЗе: Зб. наук. пр. – Харків: ХНАДУ, 2007. – С. 203-207.

14. Романовський О.Г. Формування освітнього середовища у вищих навчальних закладах у контексті вимог Болонського процесу / О.Г. Романовський, **Ю.Г.Чебакова** // Переяславская Рада и гармонизация украинно-российских отношений: история, культура, наука и образование: сб. науч. трудов – Харків: НТУ «ХП», 2008. – С. 270-275.

Тези та матеріали наукових конференцій:

15. **Чебакова Ю.Г.** Использование информационной технологии для активизации познавательной деятельности в условиях информатизации / Ю.Г.Чебакова // Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: матеріали XIV міжнародної науково-практичної конференції – Харків: НТУ«ХП», 2006. – С. 61.

16. **Чебакова Ю.Г.** Уровни мотивации учебной деятельности студентов технического вуза / Ю.Г.Чебакова // Обучение иностранных студентов в иноязычной среде: лингво-методический, психологический и информативный аспекты: Тезисы докладов международной научно-методической конференции. — Харьков: ХНАДУ, 2007. – С. 70.

17. **Чебакова Ю.Г.** Мотивація у системі навчання студентів технічних ВНЗ психолого-педагогічними дисциплінами / Ю.Г.Чебакова // Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: матеріали XVI міжнародної науково-практичної конференції. — Харків: НТУ«ХП», 2008. – С. 301

18. **Чебакова Ю.Г.** Педагогічні умови формування мотивації навчання психолого-педагогічних дисциплін у студентів технічних університетів / Ю.Г.Чебакова // Філософія освіти та формування національної гуманітарно-технічної еліти: міжнародна науково-практична конференція – Алушта, 2008. – С. 34.

19. **Чебакова Ю.Г.** Особливості смислового наповнення змісту психолого-педагогічних дисциплін у технічних ВНЗ / Ю.Г.Чебакова // Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: матеріали XVII міжнародної науково-практичної конференції. - Харків: у 2ч. – Ч.2 / оргкомітет: Л.Л.Товажнянський (голова). – Харків: НТУ «ХП», 2009. – С. 268.

20. **Чебакова Ю.Г.** Організація навчального процесу в технічних ВНЗ України в контексті вимог Болонського процесу / Ю.Г.Чебакова // Стратегія якості у промисловості і освіті : матеріали V Міжнар. конф. (Варна, 6-13 червня 2009 р.). — Дніпропетровськ-Варна, 2009. — Т. II. — С. 9-11.

21. **Чебакова Ю.Г.** Педагогічні умови формування мотивації навчання психолого-педагогічних дисциплін у студентів технічних університетів / Ю.Г.Чебакова // Розвиток творчої особистості студента як суб'єкта професійної само актуалізації: проблеми, пошук, тенденції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції.— Донецьк, 2009. – С. 15.

22. **Чебакова Ю.Г.** Проблеми та шляхи забезпечення навчального процесу в інженерному ВНЗ / Ю.Г.Чебакова // Вища школа України: удосконалення якості підготовки фахівців : матеріали Міжнар. наук.-прак. конф. (Черкаси, 16-17 квітня 2009 р.). — Черкаси : Видавництво ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2009. — С. 6.

23. **Чебакова Ю.Г.** Технократизм и гуманизм - полярные ориентации или симбиоз в современной российско-украинской педагогике / Ю.Г.Чебакова // Переяславська рада, її історичне значення і перспективи розвитку східнослов'янської цивілізації: матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції – Харків : НТУ «ХП», 2009. – С. 15.

24. **Чебакова Ю.Г.** Пізнавальні мотиви як чинник успішної підготовки фахівців вищих технічних навчальних закладів освіти / Ю.Г.Чебакова // Актуальні проблеми гуманітарної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах України у світлі реалізації принципів і завдань Болонського процесу: матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції. – Харків: ХНАДУ, 2010. – С. 74-77.

АНОТАЦІЇ

Чебакова Ю.Г. Формування мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів вищих технічних навчальних закладів. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. - Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2011.

Дисертація присвячена проблемі формування мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів технічних вищих навчальних закладів. Розроблена, обґрунтована й експериментально перевірена методика формування мотивації студентів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін. Сформульовано, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів технічних вищих навчальних закладів: реалізація особистісно-орієнтованих технологій інноваційного навчання майбутніх інженерів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін на основі педагогічної співпраці студента з викладачем та модульного навчання; забезпечення професійної спрямованості навчання психолого-педагогічних дисциплін; використання в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін інтерактивних методів навчання. Визначені критерії, показники та рівні мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів.

У роботі доведено, що впровадження методики формування мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін у студентів технічних вищих навчальних закладів на основі визначених педагогічних умов сприяє позитивним змінам у рівнях мотивації студентів.

Ключові слова: мотивація; технічні вищі навчальні заклади; фахова підготовка; критерії, показники, рівні мотивації; методика формування мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін; педагогічні умови.

Чебакова Ю.Г. Формирование мотивации к изучению психолого-педагогических дисциплин у студентов высших технических учебных заведений. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. - Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского. – Винница, 2011.

Диссертация посвящена проблеме формирования мотивации к изучению психолого-педагогических дисциплин у студентов высших технических учебных заведений. Разработана, обоснована и экспериментально проверена методика формирования мотивации к изучению психолого-педагогических дисциплин у студентов высших технических учебных заведений в процессе изучения психолого-педагогических дисциплин. Сформулированы, теоретически обоснованы и экспериментально проверены педагогические условия формирования мотивации к изучению психолого-педагогических дисциплин у студентов высших технических учебных заведений: реализация личностно-ориентированных технологий инновационного обучения будущих инженеров в процессе изучения психолого-педагогических дисциплин на основе педагогического сотрудничества студента с преподавателем и модульного обучения; обеспечение профессиональной направленности обучения психолого-педагогических дисциплин; использование в процессе изучения психолого-педагогических дисциплин интерактивных методов обучения. Определены критерии, показатели и уровни мотивации к изучению психолого-педагогических дисциплин у студентов высших технических учебных заведений.

В диссертации интерпретировано понятие "мотивации к изучению психолого-педагогических дисциплин" как иерархически организованной системы мотивов, которые стимулируют студентов высших технических учебных заведений к овладению знаниями психолого-педагогических дисциплин, сознательно относиться к изучению этих предметов, выявлять познавательную активность.

Разработана, теоретически обоснована и экспериментально проверена методика формирования мотивации к изучению психолого-педагогических дисциплин у студентов высших технических учебных заведений в процессе изучения психолого-педагогических дисциплин. Разработанная методика включает следующие этапы и методические приемы: стимулирующее-целевой этап (методы: решение проблемных ситуаций, тренинги, методы синектики, погружения, инверсии и др.); деятельностно-рефлексивный этап (методы: проблемного обучения, «мозговой штурм», методы эвристических вопросов, многомерной матрицы, внезапных запретов и др.).

Экспериментально-исследовательская работа проводилась в процессе изучения студентами технических учебных заведений психолого-педагогических дисциплин «Основы педагогики и психологии», «Управление развитием социально-экономических систем», а также во время самостоятельной работы будущих инженеров.

В работе доказано, что внедрение методики формирования мотивации к изучению психолого-педагогических дисциплин у студентов высших технических учебных заведений в процессе изучения психолого-педагогических дисциплин на основе определенных автором педагогических условий способствует положительным изменениям в уровнях мотивации студентов.

Ключевые слова: мотивация; технические высшие учебные заведения; специальная подготовка; критерии, показатели, уровни мотивации; методика формирования мотивации к изучению психолого-педагогических дисциплин; педагогические условия.

Chebakova Y.G. Motivation formation to study psychological and pedagogic disciplines of students of higher technical educational establishments. - Manuscript.

The thesis for a scientific degree of the Candidate of Sciences in Pedagogics, speciality 13.00.04 – theory and methods of vocational education. – Vinnitsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskyi, Vinnitsia, 2011.

Dissertation focuses on the problem of motivation formation to study psychological and pedagogic disciplines of students of higher technical educational establishments. The method of motivation formation of students in the process of psychological and pedagogic disciplines is designed, grounded and experimentally verified. Pedagogical conditions of motivation formation to study the psychological and pedagogical disciplines among students of higher technical educational establishments are formulated, designed and theoretically grounded: implementation of personal-oriented technology of innovation education of future engineers in the process of psychological and pedagogic disciplines based on educational cooperation of the student and teacher and modular training; providing of professional orientation of teaching of psychological and pedagogic disciplines; usage of interactive teaching methods in the process of study of psychological and pedagogic disciplines. The criteria, characteristics and levels of motivation to study psychological and pedagogic disciplines of students are defined.

It's proved that the introduction of methods of motivation to study psychological and pedagogic disciplines of students of higher technical educational establishments on the basis of appointed pedagogical conditions promotes positive changes in students' motivation levels.

Key words: motivation; higher technical educational establishments, professional training, criteria, characteristics, levels of motivation, method of motivation formation to study psychological and pedagogic disciplines, pedagogical conditions.

Підписано до друку 11.04.2011р. Формат 60х90
Умов. друк. арк. 0,9. Папір офсетний. Зам. 191. Наклад 100 прим.

КП «Міська друкарня», м. Харків, 61002, вул.. Артема, 44.
Свідоцтво про державну реєстрацію серія ДК, №3613,
Від 29.10.2009р.